

ZAMAKOLA

ANAI BI

Zamakola'tarrak anai bi izan ziran eta biak ospetsuak: SIMON BERNARDO ta JUAN ANTONIO. Dima'n, amazortzigarren gizaldiaren erdian jaiok.

Juan Antonio'k idatzi eban «Historia de las naciones vascas» izena daroan liburua. Interesgarria benetan, batez be emen lenengoz aberri bat lez Iparraldeko ta Egoaldeko Euzkadi agertzen diralako.

Simon Bernardo eskribaua zan eta Bizkaiaren alde egindako lanakaitik bere anaia baiño ospe diardugu idaz-lan onetan.

Iztun edo izlari ederra zan, bai euskeraz eta bai erderaz.

Iru ordu luzetan jardun eban, bein, Gernika'ko Batzar Nagusian, ordu ta erdi euskeraz eta beste ordu ta ardi erderaz.

Ez zan iñor aspertu eta bere eritxira makurtu-erazo ebazan bertako guztiak.

ARAZO SAKON BI

Arazo garrantzitsuakaitik dogu ain gogoangari gure Zamakola, baiña, batez be, bere eskuartean erabilli zituan arazo bik emon dautsoe Zamakolari gure artean daukan izen aundi ori: Abando'ko kaia edo portu barria ta «Zamakolada» deritxon matxinadea.

Arazo bi orreik ulertzeko, gure lege zarrak eta Eleizate ta Urien arteko burrukea euki bear dira kontuan, batez be Bilbo'ren eta Bizkai'ko beste errien artean izan zan alkar ulertu eziña ta burrukea.

Urien edo «villa» deritxoen legea Logroñotik etorria ta arrotza zan eta ortik artzen eben indarra Bilbo'tarrak eleizatecn aurka.

ABANDO'KO KAIA

Gauzak okertuaz joan ziran Prantziarrak ona, 1793'garren urtean sartu ziran ezkeroko.

Ekonomi-batzorde bat sortu zan Bilbo'n gerate orren ondoren, guda orrek sortutako zorrak ordaintzeko bideak billatzeko.

Ara deitu eutsoen Zamakolari, an idazkari izateko. Ez asmo onez antza! Eurakana makurtzen ez ba'zan, erregearen aurrean salatuko eben, makurtzen ba'zan, Bilbo'tar biurtuta euren lagun izango eben.

Ille bete batzuk baiño ez zituan egin Bilbo'n

Zamakola'k: Arin konturatu zan barruan egoan joko txarraz.

Atxaki au jarri eban: Dima'ko Eleizate'tik urrin egoala.

1801'ean Bilbo'n uriolea sortu zan eta ondamenti larriak egin zituan.

Auxe izan zan Zamakola'ren ordua: Ez zala Bilbo kaiarentzat leku egokia azaldu eban eta ba egoala leku egokiagorik asi Abando'tik eta Por

Bilbo'tarrak izan ezik besteak, txaloka artu eben Gernika'n Zamakola'ren itzaldia.

Bilbo'k eukazan eskubide guztiak emon eutsoezan Abando'ko kaiari be.

ZAMAKOLADEA

Ona beste arazo barri bat: Soldaduzka-arazoa. Prantzia'ko gudea amaitu zanean, Iglatera'gaz gudan asi zan España.

Ori zala ta, soldaduzkara deitu ebazan España'ko erregeak mutil guztiak, 1804'garrean.

Bizkaia'k ez eukan gudarosterik; ez eukan soldaduzkarik. Etsaia bertora sartutakoan, 17 urtetik 50 urterakoak euren armak artu eta Jaunaren agindupean jarten ziran.

Auxe zan gudari-legea: Alogera barik joango ziran, baiña Luiando'ko aretxeraiño baiño ez. Emendik aurrera joatekotan bi illabeteko alogera ordainduko jaken aurretiaz. Malastu'ko aretx eza-guna egoan an. Aretx barriak gurutze bat eukan aurrean eta idazki au: Emen egoan Malastu'ko aretx zarra, geure lege zarren lekuko kirmena; onaiño etozan Bizkaitarrak euren jaunaren atzetik armaturik, alogera barik bertoraiño eta alogeraz emendik aurrera.

Lege ori bete bear zala, zan Zamakola'ren eritxia eta olako gudarostea sortu zan.

Baiña Begoña'ko «matxorriak» jarri jakozan aurka eta bere etxera, Dima'ra joan ziran bere billa.

Auzia erabagiteko, Batzar barria egin zan Gernika'n.

Soldaduzkara ez zan iñor joan eta Madril'dik zigor aundiak etorri ziran eta ango agintariak ipiñi ebezan emen.

Auzia konpontzeko, Zamakola bialdu eben Madril'era, baiña Godoy'k gogor artu eban.

Gaisorik ekarri eben etxera eta gero osatzeko Paris'era eroan be bai, baiña laster it zan Zamakola, Euskal-gizandia.